

rezumate în limbile franceză și rusă încheie volumul.

Primă sinteză a istoriei unuia dintre principalele domenii de viață economică, cartea scrisă de N. Maghiar și Șt. Olteanu marchează în felul ei un moment de deosebită importanță în istoriografia mineritului din România. Deși volumul nu cuprinde o listă bibliografică, fapt regretabil deoarece utilitatea ei pentru cercetările viitoare nu mai trebuie demonstrată, în subsolul paginilor se reîntinlesc titlurile tuturor lucrărilor care în mai mică sau mai mare măsură au contribuit la adăncirea unor aspecte particulare ale subiectului. Întemeindu-se în mare parte pe aceste lucrări, volumul le este într-o oarecare măsură tributar și în ceea

ce privește anumite limite și afirmații necontrolabile ale acestora. Ne referim în special la lucrările de istoria mineritului apărute înainte de primul război mondial în revistele de specialitate.

Important ni se pare totuși faptul că volumul de care ne ocupăm, sintetizând cunoștințele și oglindind lacunele din momentul de față, reprezintă totodată un punct de plecare pentru reluarea cercetărilor de detaliu și aprofundarea în lucrări speciale a aspectelor particulare ale istoriei mineritului din România. Este un motiv în plus pentru a sublinia apariția volumului discutat.

Radu Popa

Buletinul monumentelor istorice, an. XXXIX, nr. 1—4, 1970.

Dintre periodicele de prestigiu ale țării noastre, *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*, atât de familiar istoriografiei românești și de peste hotare sub prescurtarea *BCMI*, își încetase prima oară existența după primul război mondial; în 1923 însă, el reapărea, purtând în continuare numerotația anilor și mai ales având chenar cernit în pagina de început unde se publica fotografia lui Dimitrie Onciul, președinte al comisiunii, stins din viață la 20 martie 1923. De notat și faptul că volumul apărut atunci (X—XVI, 1917—1923) era dedicat în întregime *Curții domnești din Argeș*. După 22 de ani de apariție regulată—timp în care în paginile buletinului apăruseră numeroase studii, fuseseră scoase din umbră atâtea splendide monumente ale patrimoniului național, se remarcaseră geniile unor G. Baș, N. Iorga, N. Ghika-Budești ș.a.—cu anul XXXVIII, fasc. 123—126, 1945 *BCMI* își încetează existența a doua oară, lăsând un gol imens în literatura de specialitate din România.

Încercările de a relua solida tradiție, în trecutul sfert de veac, au căpătat un caracter

fortuit—deși consistent¹; era necesară însă o publicație în mers fluent, care să corespundă cerințelor vremii noastre, inclusiv ca tribună a opiniilor în ce privește studiul, restaurarea, conservarea și valorificarea monumentelor istorice—de orice fel—de pe întinsul Republicii Socialiste România. Și iată că evenimentul dorit a avut loc anul trecut: sub egida Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și-a reluat apariția, păstrându-și în parte denumirea și formatul (34 × 24,5 cm), *Buletinul monumentelor istorice* (an. XXXIX, nr. 1—4, 1970). Îi urăm din inimă: *Succes și viață îndelungată!*

Sumarul celor patru fascicule apărute în 1970 ne îndreptățește speranța că actualul

¹ Cf. *Monumente și muzee. Buletinul Comisiei științifice a muzeelor istorice și artistice*, vol. I, Edit. Acad., 1958; *Monumente istorice. Studii și lucrări de restaurare* (C.S.C.A., Direcția monumentelor istorice), vol. 1 (1964), vol. 2 (1967), vol. 3 (1969).

Colegiu de redacție² va urma cu consecvență principiile enunțate încă în prima fasciculă: *Buletinul monumentelor istorice*, „va fi reliefa-re contribuției poporului român la cultura și civilizația universală, participând la întărirea prestigiului internațional al României socialiste, al trecerii sale în universalitate, cu tot ceea ce este caracteristic. Mai noi sau mai vechi, monumentele României sînt ale noastre, ale acestei comunități de simțire, gândire și expresie”³.

Într-adevăr, ca o primă remarcă generală, se poate lesne observa că *B.M.I.* din 1970 cuprinde numeroase contribuții asupra problematicii monumentelor de pe tot cuprinsul țării; această constatare rezultă și din parcurgerea materialelor care, departe de a fi doar simple *rapoarte* de realizări în domeniul restaurărilor și consolidărilor, reflectă o viziune programatică—evident încă în discuție—ce încurajează concluzia că soarta monumentelor noastre se află în mâini bune⁴.

Pe de altă parte, din paginile noii serii se degajă faptul de semnificație metodologică, crescut organic din noua ființă a istoriografiei

românești post-belice: se recunoaște arheologiei rolul de importantă sursă de informare și de cunoaștere în domeniul istoriei monumentelor, i se conferă acestei metode de cercetare ponderea reală în circuitul *studiu—proiectare—realizare—punere în valoare*⁵. Conclucrarea dintre arheologi, arhitecți și istorici de artă, între aceștia și alți specialiști, este o realitate ce se impune—în ciuda fireștilor dispute ce se nasc pe alocuri, aprehensiunilor și (uneori) suprapunerii de competențe.

Ne este foarte greu să prezentăm aici conținutul fiecărui articol, mare sau mic, apărut în 1970; se discută despre monumente deja cunoscute din alte lucrări, adesea însă cu observații și precizări noi⁶, despre monumente mai puțin cunoscute⁷ sau chiar deloc

Lecomte de Noüy să distrugă la noi, cf. Constanța Tatimir. *Un document despre restaurările de la Curtea de Argeș (1875—1887)*, *B.M.I.*, 2, 1970, p. 71—72.

⁵ R. Bordenache, V. Munteanu. *op. cit.*, p. 6 și cu deosebire p. 9 (punctul 3), cu exemplificările arătate (monumentele din nordul Moldovei, Mănăstirea Cozia, castelul Corvinilor, Cetatea Neamțului, Curtea domnească din Tirgoviște, Mozaicul roman de la Constanța etc).

⁶ Arh. Cristian Moiescu, *Prima Curte domnească de la Tirgoviște*, *B.M.I.*, 1, 1970, p. 11—15 (în fig. 3—5, fragmente de ancadrame aparținând bisericii din timpul lui Mircea cel Bătrîn, asemănătoare celor de la Cozia); prof. arh. Horia Teodor, *Contribuții la studiul originii și evoluției planului triconc în Moldova*, *B.M.I.*, p. 31—36 (Siret, Humor, Moldovița veche, Probota veche), Alexandru Bogdan, *Contribuții arheologice la cunoașterea evoluției Castelului Corvineștilor de la Huneodara*, *B.M.I.*, 2, 1970, p. 18—26; Gh. I. Cantacuzino, *Cercetările arheologice de la Biserica din Brădel-Argeș și problema datării monumentului*; *B.M.I.*, p. 56—59 (rămîne încă în discuție atribuirea ctitoriei epocii de domnie a lui Mircea cel Bătrîn; cf. în continuare, Arh. Ștefan Balș, *Lucrări de restaurare la biserica din Brădel-Argeș*, p. 60—64); Voica Maria Pușcașu, *Date noi cu privire la evoluția ansamblului de arhitectură medievală de la Strehaia*, *B.M.I.*, 3, 1970, p. 27—36.

⁷ Radu Popa, *Despre începuturile mănăstirii Remești-Maramureș*, *B.M.I.*, 2, 1970, p. 67—68 (monumental datează din anul 1421); Ștefan Andreescu și Matei Cazacu, *Mănăstirea Vișina, un monument din veacul al XIV-lea*, *B.M.I.*, 4, 1970, p. 43—46 (monument în ruină, pe valea Sadului, Gorj, databil în timpul lui Mircea cel Bătrîn).

² Din care fac parte: Ștefan Balș, Constantin Bălan, Virgil Bilciurescu, Richard Bordenache, Constantin Daicoviciu, Mișu Davidescu, Vasile Drăguț, Constantin Florea, Grigore Ionescu, Cornel Irimie, Emil Lăzărescu, Marcel Locar, Paul Petrescu, Dionisie Pippidi, Adrian Rădulescu, Lucian Roșu (redactor șef), Virgil Vătășianu.

³ Cf. *B.M.I.*, 1, 1970, p. 3.

⁴ Vezi prof. arh. Richard Bordenache și ing. Victor Munteanu, *Criterii științifice în activitatea de restaurare a monumentelor istorice*, *B.M.I.*, 1, 1970, p. 6—10; *Principalele lucrări de restaurare a monumentelor istorice din Republica Socialistă România (1959—1969)*, *B.M.I.*, 1, p. 73—78. Pe aceeași linie programatică, cf. Boris Zderciuc, *Monumentele de arhitectură populară și conservarea lor*, *B.M.I.*, 2, 1970, p. 3—10; ing. Victor Munteanu, *Obiectivele incluse în planul de restaurare al Direcției monumentelor istorice pe anul 1971*, *B.M.I.*, 4, 1970, p. 74—75. Considerăm binevenită și contribuția lui Oliver Velescu, *Puncte de vedere în legătură cu restaurarea monumentelor istorice*, *B.M.I.*, 1, 1970, p. 48—51, precum și publicarea unui document, datorat unui anonim, din care rezultă *cine a fost de fapt*, ca pregătire în materie, și cum a fost ajutat

știute—cazul unor biserici de lemn⁸; un loc de seamă îl ocupă studiile asupra unor ansambluri de pictură medievală⁹ sau cele care privesc zone mai largi, cum este Țara Făgărașului¹⁰. Bineînțeles, nu lipsesc nici încercările mai puțin reușite, cum este de pildă prezentarea arheologică despre vestigiile medievale de la Turnu Severin—unde, în loc să avem în față documente stratigrafice ilustrative și corect interpretate (cum s-a procedat despre Strehaiia, castelul de la Hunedoara, schitul Brădet)¹¹, ni se înfățișează o schiță de plan anemică și numeroase vederi asupra unor ziduri consolidate¹².

⁸ Andrei Pănoiu, *Un monument necunoscut de arhitectură populară vlceană*, *BMI*, 2, 1970, p. 69—70 (biserica din Cărpiniș, 1810); același, *Un monument de arhitectură populară*, *BMI*, 4, 1970, p. 47—50 (biserica de lemn din Pitești-Scoarța, Gorj, din anul 1700).

⁹ Vasile Drăguț, *Pictura murală din Țara Românească și din Moldova și raporturile sale cu pictura Europei de sud-est în cursul secolului al XVI-lea*, *BMI*, 4, 1970, p. 17—32 (observații interesante asupra contextului social-politic al vremii, în cadrul căruia pictura murală din țările Europei de sud-est exprima o atitudine de rezistență în fața opresiunii otomane).

¹⁰ Ioana Cristache-Panait, *Cu privire la unele monumente din Țara Făgărașului în lumina relațiilor cu Țara Românească*, *BMI*, 2, 1970, p. 30—32; arh. Eugenia Greceanu, *Țara Făgărașului, zonă de radiație a arhitecturii de la sud de Carpați*, *BMI*, p. 33—50 (studiu de sinteză, bogat ilustrat, convingător prin concluziile prezentate).

¹¹ Vezi mai sus nota 6.

¹² Mișu Davidescu, *Cetea Severinului*, *BMI*, 3, 1970, p. 9—14 (fig. 2—planul incintei de sud; fig. 1,3—10—ilustrații foto). Nici o vedere asupra vreunei săpături arheologice, schemele stratigrafice discutate pe viu grai și disparat (în rez. franc. însă se afirmă că „une minutieuses recherches archéologiques com-

Fiecare fasciculă mai include și rubrici speciale (*Cronică, Recenzii, Fișier*), păstrînd și în această privință tradiția *BCMI*. Dacă adăugăm și amănuntele, deloc neglijabile, că noua apariție se remarcă printr-un splendid nivel tipografic¹³ și folosește o hîrtie ce stîrnește invidia altor publicații—iată motive în plus să ne bucurăm de noua față a *Buletinului monumentelor istorice*.

În încheierea acestor rînduri, ne permitem cîteva sugestii: ar fi de dorit ca în viitor să se realizeze și *fascicule tematice*, în care să fie strînse la un loc materiale și observații ce ar ajuta înțelegerea unui ansamblu arhitectural, sau a unui grup de monumente; de asemenea, astfel de fascicule ar putea fi dedicate unor probleme speciale de pildă, *specif. cului în arhitectura noastră, influențelor, tehnicilor de construcție (rezolvărilor) etc.* În fine, n-ar fi fără folos ca, alături de scurte rezumate într-o limbă de circulație, să fie publicate lucrări traduse în întregime într-o astfel de limbă—întărîndu-se menirea publicației de a informa pe larg străinătatea.

N. Constantinescu

plète les travaux de consolidation”, p. 14). Este regretabil că autorul cercetării de la Severin nu a găsit vreun prilej oarecare ca, în alții ani, să publice în mod corespunzător o parte măcar din ceea ce ar putea contribui la înțelegerea ansamblului medieval de la Cetatea Severinului, bineînțeles din punct de vedere arheologic.

¹³ Cu excepția, poate, în ce privește redarea semnelor chirilice—ef. C. Bălan și Șt. Olteanu, *Stema cu pisanie din vremea lui Ștefan cel Mare descoperită la Cetatea de Scaun a Sucevei*, *BMI*, 1, 1970, p. 58—61 (respectiv, nota 7 și textele de la p. 61)—unde s-ar fi convenit slove mai pline.